

บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อน
การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอกหญิง ธนิตา วงษ์จินดา
อาจารย์หัวหน้ากอง วิทยาลัยการทัพบก

วิทยาลัยการทัพบก

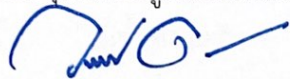
กันยายน 2565

เอกสารวิจัยเรื่อง บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อน
การพัฒนาาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร
โดย พันเอกหญิง ธนิตา วงษ์จินดา
อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก ฉกาจ ชันดี

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2565 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ **ดีมาก**

พลตรี

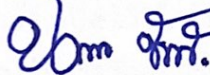

(วิชาตี เอี่ยมไพจิตร)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

~~คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล~~

พันเอก

(ฉกาจ ชันดี)

ประธานกรรมการ

พลเอก

(วิชัย ชูเชิด)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอก

(รัชกร ภูวพัฒน์ดล)

กรรมการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย	พันเอกหญิง ธนิตา วงษ์จินดา
เรื่อง	บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อน การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร
วันที่	กันยายน 2565 จำนวนคำ : 9,638 จำนวนหน้า : 31
คำสำคัญ	การสื่อสารทางยุทธศาสตร์, กองทัพบก, ทหารอาสาสมัคร
ชั้นความลับ	ไม่มีชั้นความลับ

การวิจัยเชิงยุทธศาสตร์นี้มุ่งศึกษาถึงบทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครภายใต้บริบทที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ กองทัพบกมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบดังกล่าวด้วยการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ซึ่งสามารถนำขั้นตอนการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และทรัพยากรให้เหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นความมั่นคง การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ควรมุ่งเน้นการสร้างเชื่อมั่นต่อระบบทหารกองประจำการ การเผยแพร่ข้อมูลสิทธิประโยชน์และการปฏิบัติที่ถูกต้อง การสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองเข้มแข็งตามมาตรฐานการศึกษา และการสร้างความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของทหารกองประจำการ นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านบุคลากรงบประมาณ อุปกรณ์/เครื่องมือ และวิธีการ/การจัดการ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วน และสร้างเครือข่ายในพื้นที่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

ABSTRACT

AUTHOR: Colonel Thanita Wongjinda
TITLE: The Role of the Royal Thai Army in Strategic Communication
for Mobilizing the Development of the Volunteer Force System
DATE: September, 2022 **WORD COUNT :** 9,638 **PAGES :** 31
KEY TERMS: Strategic Communication, the Royal Thai Army, Volunteer Force
CLASSIFICATION: Unclassified

This strategic research aims to study the role of the Royal Thai Army in strategic communication for mobilizing the development of the volunteer force system under related contexts. By using documentary research method to collect data from different sources, the results show that the system development has been unsuccessful due to a lack of strategic communication. The Royal Thai Army has a key role in mobilizing the development of the system by using strategic communication. Planning steps of strategic communication can be applied for setting appropriate ends, ways, and means in accordance with the development guidelines of the master plan, security issue, under the national strategy. The strategic communication should direct toward building trust on the system, disseminating accurate information on legal/benefits/procedures, creating strong citizens based on education standards, raising awareness about the importance of soldiers. In addition, management should be improved to be more effective in terms of man, money, material, and method. Coordination with related agencies and building concrete networks in operation areas to drive actions toward expected goals are also recommended.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง “บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทาง ยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร” ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างสูงของคณาจารย์วิทยาลัยการทัพบกทุกท่าน ที่ได้ ประสทธิประสาทวิชาความรู้อันทรงคุณค่า และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พลตรี วิชาติ เอี่ยมไพจิตร ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก ที่กรุณา อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ พันเอก ฉกาจ ชันตี อาจารย์ที่ปรึกษาเอกสารวิจัยส่วนบุคคล และ พลเอก วิชัย ชูเชิด ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในการ ดำเนินการวิจัย และตรวจแก้ไขเอกสารวิจัยด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาโดยตลอด รวมทั้งขอขอบพระคุณ พันเอก ธัชกร ภูพัฒน์ดล กรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล ที่กรุณาให้ความเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัย และ พันเอกหญิง ณภัค ภักตะภรณ์ เลขานุการประจำกลุ่มวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำการปฏิบัติทางธุรการ แต่ละขั้นตอนโดยละเอียด ความกรุณาของทุกท่านที่กล่าวมาทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหมายทุกประการ

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่วิทยาลัยการทัพบกที่ให้การสนับสนุนและ อำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง ที่คอยห่วงใย เป็นแรงใจ และสนับสนุนให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้เต็มที่จนประสบผลสำเร็จ ในที่สุด หวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อกองทัพ สังคม และประเทศชาติต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
วิธีการศึกษา	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 บทวิเคราะห์	7
การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและบริบทที่เกี่ยวข้อง	7
สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	14
การสื่อสารทางยุทธศาสตร์กับการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร....	17
บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร	20
บทที่ 3 บทอภิปรายผล	25
การพัฒนาระบบทหารอาสาสมัครในต่างประเทศ	25
ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านความมั่นคง..	26
บทที่ 4 บทสรุป	28
สรุปผลการวิจัย	28
ข้อเสนอแนะการวิจัย	30
เอกสารอ้างอิง	
ประวัติผู้วิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ทหารกองประจำการ เป็นกำลังพลที่มีความสำคัญต่อกองทัพและความมั่นคงของชาติ การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการที่มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศส่วนใหญ่นิยมใช้การเกณฑ์ (Conscription) เพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังพลจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้มีกองทัพขนาดใหญ่และมีความพร้อมรบอยู่เสมอ โดยมีต้นแบบมาจากการเกณฑ์ทหารของกองทัพประเทศฝรั่งเศสในสมัยการปกครองของนโปเลียนเมื่อปี ค.ศ. 1793 ต่อมาประเทศต่าง ๆ ได้นำการเกณฑ์ทหารไปใช้กันอย่างแพร่หลาย และกลายเป็นวิธีการพื้นฐานของการคัดเลือกทหารทั่วโลกในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง¹ จนกระทั่งสงครามเย็น (Cold War) สิ้นสุดลง โอกาสในการเกิดสงครามหรือการสู้รบขนาดใหญ่ได้ลดลงไปอย่างชัดเจน ทำให้การเกณฑ์ทหารทั่วโลกลดลงทั้งด้านจำนวนทหารและระยะเวลาการรับราชการทหาร จนถึงขั้นมีการยกเลิกไปในหลายประเทศ

ในช่วง 2 - 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศที่พัฒนาแล้วมีแนวโน้มเปลี่ยนไปใช้ระบบทหารอาสาสมัคร (Volunteer Military System) กันมากขึ้น² โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังจากที่ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยการนำของประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) สามารถนำระบบทหารอาสาสมัครแบบทั้งหมด (All-Volunteer Force: AVF) มาใช้แทนการเกณฑ์ทหารได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1973³ ข้อมูลในปี 2021 พบว่า จาก 175 ประเทศทั่วโลกมี 109 ประเทศ (ร้อยละ 62.29) ที่ใช้ระบบทหารอาสาสมัคร ส่วนอีก 66 ประเทศ (ร้อยละ 37.71) ใช้ระบบการเกณฑ์ทหาร⁴ ในจำนวนนี้ มีหลายประเทศที่อยู่ระหว่างการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบทหารอาสาสมัคร รวมทั้งประเทศไทยด้วย

การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการของไทยตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497⁵ ในปัจจุบันยังคงเป็นระบบผสม โดยใช้วิธีตรวจเลือก (เกณฑ์)

ควบคู่ไปกับวิธีร้องขอ (สมัคร) สำหรับวิธีแรกเป็นการตรวจร่างกายและจับสลากเพื่อให้ได้ทหารกองประจำการตามความต้องการที่กำหนด ส่วนวิธีหลังเป็นการรับผู้ที่สมัครใจและมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์เข้าเป็นทหารกองประจำการโดยไม่ต้องจับสลาก โดยกองทัพบก เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงกลาโหมให้ดำเนินการดังกล่าวในภาพรวมปี ละ 1 ครั้ง ให้กับกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย และ 3 เหล่าทัพ ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ตามความต้องการที่กำหนด

ที่ผ่านมา การพัฒนาระบบทหารกองประจำการมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างแรงจูงใจในการสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการ ด้วยกลยุทธ์ด้านสิทธิประโยชน์พิเศษต่าง ๆ ตลอดจนด้านการปรับลดความต้องการทหารกองประจำการลงจากเดิม อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้สมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการยังคงน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของความต้องการของกองทัพ ส่งผลให้จำเป็นต้องใช้วิธีการตรวจเลือกเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวนที่กำหนดทุกปี ข้อมูลจากการวิจัย เรื่อง แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21 ชี้ให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2564 มีทหารกองประจำการที่มาจากสมัครเพียง 29,997 นาย คิดเป็นร้อยละ 30.8 ของยอดที่ส่งเข้ากองประจำการทั้งหมด 97,558 นาย⁶

การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. 2561 – 2580)⁷ กองทัพบก ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครตามแผนแม่บทดังกล่าว ข้อมูลจากการวิจัยข้างต้นยังบ่งชี้ถึงปัญหาด้านการสื่อสารในกระบวนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร และควรมีการนำแนวคิดเรื่องการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว⁸ อย่างไรก็ตาม กองทัพบกยังขาดองค์ความรู้ที่เพียงพอในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครด้วยการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าวเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับกองทัพบกในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครให้บรรลุผลตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและปัญหาที่ผ่านมา รวมทั้งวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และประเมินสภาพปัจจุบันของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร
3. เพื่อสังเคราะห์บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครภายใต้บริบทของการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและปัญหาที่ผ่านมา ซึ่งเชื่อมโยงอยู่กับกฎหมาย/ยุทธศาสตร์/แผน/นโยบาย ที่เกี่ยวข้อง, สถานการณ์ของปัญหาความมั่นคง และแนวโน้มของการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครทั่วโลก นอกจากนี้ ยังศึกษาทำความเข้าใจประเด็นดังกล่าวภายใต้บริบทของสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Strategic Environment) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครด้วย โดยใช้แนวคิดเรื่อง ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security), การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (Strategic Communication) และหลักการบริหาร 4 M (Man, Money, Material, Method/Management) สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Research) ตามที่วิทยาลัยการทัพบกกำหนด โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสารเป็นแนวทางในการวิจัย

2. ขอบเขตการศึกษา

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา: ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่: ดำเนินการศึกษาในพื้นที่ประเทศไทย

2.3 ขอบเขตด้านประชากร: ดำเนินการศึกษาในกลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนา ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและการสื่อสาร

2.4 ขอบเขตด้านเวลา: ระยะเวลาในการทำวิจัยรวม 6 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2564 – พฤษภาคม 2565

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องที่สืบค้นได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

3.1 เอกสารด้านกฎหมายและยุทธศาสตร์ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551, พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง, ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 และแผนระดับ 2 – 3 ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ร่างยุทธศาสตร์กองทัพบก พ.ศ. 2560 – 2579

3.2 เอกสารวิชาการ เช่น หนังสือ รายงานวิจัย บทความวิชาการ เอกสารประกอบการบรรยาย ทั้งที่เป็นรูปเล่มและ Electronic File

3.3 ข้อมูลการประชาสัมพันธ์การรับสมัครทหารกองประจำการที่เผยแพร่สู่สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้กรอบการคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Thinking) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเคราะห์บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร

5. ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วยกิจกรรม 5 ขั้นตอน ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรม	ระยะเวลา					
	ธ.ค. 64	ม.ค. 65	ก.พ. 65	มี.ค. 65	เม.ย. 65	พ.ค. 65
1. เสนอโครงร่างการวิจัย	←→					
2. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล	←→	←→				
3. วิเคราะห์ข้อมูล		←→	←→	←→		
4. สรุปและอภิปราย ผลการวิจัย					←→	
5. จัดทำรูปเล่มเอกสารวิจัย ส่วนบุคคล						←→

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลบทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง
2. กองทัพบกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและดำเนินการด้านการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมได้จริง
3. ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครในบทบาทของกองทัพบกโดยใช้แนวทางของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเหล่าทัพอื่นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครไปสู่การใช้ระบบทหารอาสาสมัครได้อย่างสมบูรณ์ในกรอบเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ของกองทัพด้วยการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ต่อไป

บทที่ 2

บทวิเคราะห์

ในบทที่ 2 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีลำดับหัวข้อหลักในการนำเสนอ ได้แก่ การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและบริบทที่เกี่ยวข้อง, สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง, การสื่อสารทางยุทธศาสตร์กับการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร และบทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและบริบทที่เกี่ยวข้อง

ระบบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการของไทยในปัจจุบันเป็นแบบผสม ประกอบด้วย ระบบการเกณฑ์ทหาร (Military Conscription System) และระบบทหารอาสาสมัคร (Volunteer Force System) สำหรับการเกณฑ์ทหารนั้นถือเป็นระบบหลักในการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ ซึ่งเป็นการเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการ (Selective Military Service) มิใช่การเกณฑ์ทุกคน (Universal Military Service)⁹ เนื่องจากจำนวนประชากรที่มีอายุครบตามกำหนด (อายุ 21 ปี บริบูรณ์ในปีที่มีการเกณฑ์) มีมากกว่าจำนวนทหารกองประจำการที่ต้องการ ทหารกองประจำการที่มาจากระบบการเกณฑ์ทหารจะต้องผ่านการตรวจขนาดร่างกาย การตรวจโรค และการจับสลากเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ (ทหารกองประจำการคือ ผู้ที่จับได้สลากสีแดง และผู้ที่ไม่ได้เป็นทหารกองประจำการคือ ผู้ที่จับได้สลากสีดำ) ส่วนระบบทหารอาสาสมัครนั้นใช้เป็นทางเลือกในกรณีที่ผู้สนใจสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการซึ่งหากผ่านการตรวจขนาดร่างกายและตรวจโรคแล้วจะสามารถสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการได้โดยไม่ต้องจับสลาก ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครจึงช่วยลดจำนวนทหารกองประจำการที่มาจากเกณฑ์ได้เป็นอย่างดี และมีแนวโน้มที่จะได้รับ

ความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมีตัวกำหนดที่สำคัญได้แก่ กฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวโน้มของปัญหาความมั่นคง รวมทั้งระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครในต่างประเทศ รายละเอียดดังนี้

กฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผน และนโยบาย ที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560¹⁰ **มาตรา 52** กำหนดหน้าที่ของรัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ โดยกำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย และ**มาตรา 50** ได้กำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยให้มีหน้าที่ในการป้องกันประเทศ พิศักษ์รักษาเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ และรับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551¹¹ กำหนดอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมในการพิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในราชอาณาจักร ปราบปรามการกบฏ และการจลาจล โดยจัดให้มีและใช้กำลังทหารตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามที่มีกฎหมายกำหนด มาตรา 15 กำหนดให้ “กองทัพไทยมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพไทย การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ”

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497¹² โดย**มาตรา 7** กำหนดให้ “ชายที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย มีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน” และ**มาตรา 8** ระบุว่า “การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการให้กระทำด้วยวิธีเรียกมาตรวจเลือก หรือจะรับเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ได้” และ**มาตรา 51** กำหนดไว้ว่า “ให้รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงร่วมกันเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้” ทั้งนี้ กฎกระทรวง ฉบับที่ 35 (พ.ศ. 2516)¹³ ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ระบุว่า “การรับ

บุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีอื่น ให้กระทำโดยวิธีร้องขอ และบุคคลที่จะร้องขอต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์” โดยการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีร้องขอ (หรือเรียกว่า สมัคร) ซึ่งกระทำในวันตรวจเลือกทหารกองเกินเข้าเป็นทหารกองประจำการ (หรือเรียกว่า วันเกณฑ์ทหาร) นั้นจะรับเฉพาะผู้ที่ถูกเรียกมาตรวจเลือก และสามารถเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการเป็นทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศก็ได้แล้วแต่กรณี

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580¹⁴ เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ สำหรับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง¹⁵ ในแผนย่อยที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้หลายแนวทาง รวมทั้งระบุให้มีการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562 – 2565)¹⁶ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพความมั่นคงภายในประเทศและการป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทหารได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพในประเทศ ทั้งการเตรียมกำลังของกองทัพ และการสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ การใช้ศักยภาพของกองทัพสนับสนุนประเทศในด้านการพัฒนาประเทศ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพในกรอบของสหประชาชาติ

จะเห็นได้ว่า กฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผน และนโยบายที่กล่าวมาเป็นตัวกำหนดทิศทางในการเตรียมกำลังและใช้กำลังของกองทัพไทย รวมถึงการพัฒนาไปสู่การใช้ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครด้วย กองทัพบกจึงได้กำหนดร่างยุทธศาสตร์กองทัพบก พ.ศ. 2560 – 2579¹⁷ โดยระบุให้ “มีทหารกองประจำการอาสาสมัคร ร้อยละ

100 ของทหารกองประจำการทั้งหมด” เป็นหนึ่งในผลลัพธ์ที่สำคัญของยุทธศาสตร์ฉบับดังกล่าว

สถานการณ์ของปัญหาความมั่นคง

ข้อมูลจากการทบทวนเอกสารวิชาการเรื่อง สภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์ทหารในระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)¹⁸ สรุปแนวโน้มปัญหาความมั่นคงระดับโลก ระดับภูมิภาค และภายในประเทศ ได้ดังนี้

1. ปัญหาความมั่นคงในระดับโลก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองโลกของประเทศมหาอำนาจ, องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย ทั้งอาชญากรรมในประเทศและอาชญากรรมข้ามชาติ, การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลกของประเทศมหาอำนาจหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำของประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา, เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และรูปแบบการดำรงชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ผลกระทบอาจถึงขั้นหายนะต่อชีวิตมนุษย์และการพัฒนาเศรษฐกิจ

2. ปัญหาความมั่นคงในระดับภูมิภาค ได้แก่ ความมั่นคงทางทะเลที่มีการแย่งชิงทรัพยากรทางเศรษฐกิจโดยอ้างสิทธิ์ในการครอบครองสิทธิ์ในพื้นที่, เส้นเขตแดนที่ไม่ชัดเจนและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างกัน, กลุ่มไอเอสที่กำลังเคลื่อนตัวสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีการผลิตและค้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา, ปัญหาผู้อพยพชาวโรฮิงญาและวิกฤติด้านการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชน และด้านความมั่นคง รวมทั้งขีดความสามารถทางทหารในภูมิภาคที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย

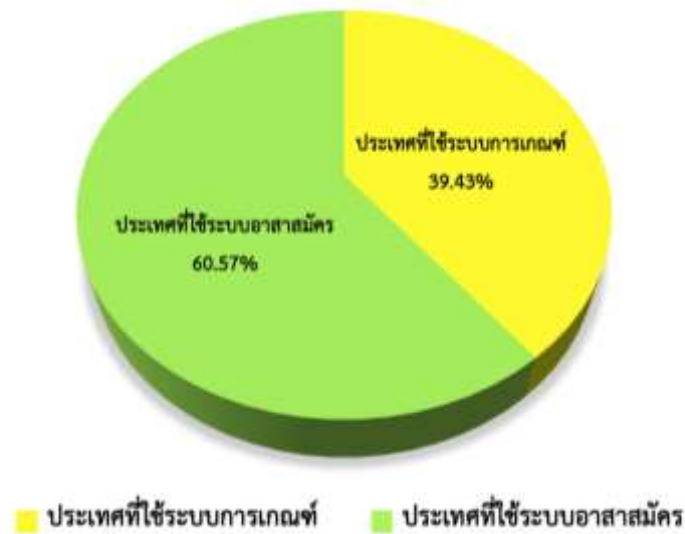
3. ปัญหาความมั่นคงภายในประเทศของไทย ได้แก่ ความแตกแยกทางความคิดของกลุ่มคนในชาติ ทำให้ขาดเสถียรภาพ, ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ภัยคุกคามด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มีผลต่อความมั่นคง และสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงอื่น ๆ เช่น ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาโรคระบาดร้ายแรง และปัญหายาเสพติด เป็นต้น

จากแนวโน้มของปัญหาด้านความมั่นคงดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้การเตรียมความพร้อมด้านกำลังทหารของไทยยังคงมีความจำเป็นสำหรับการปฏิบัติการกิจด้านความมั่นคงรองรับทั้งการป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และการพัฒนาประเทศ

แนวโน้มของการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครทั่วโลก

ระบบทหารอาสาสมัครเป็นที่นิยมมากขึ้นทั่วโลกในช่วง 2 - 3 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยประเทศที่พัฒนาแล้วมีแนวโน้มเปลี่ยนจากระบบการเกณฑ์ทหารไปใช้ระบบทหารอาสาสมัครกันมากขึ้น กองทัพสหรัฐฯ ถือเป็นแบบอย่างให้กับประเทศต่าง ๆ โดยสามารถนำระบบทหารอาสาสมัครแบบทั้งหมด (All-Volunteer Force: AVF) มาใช้แทนการเกณฑ์ทหารได้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 ทำให้หลายประเทศนำระบบดังกล่าวมาใช้และสามารถยกเลิกการเกณฑ์ได้ในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม ประเทศดังกล่าวส่วนใหญ่มีได้ยกเลิกกฎหมายเกณฑ์ทหาร เพียงแต่ไม่ได้นำกฎหมายมาใช้เนื่องจากมีผู้สมัครเพียงพอกับจำนวนที่ต้องการ

จากข้อมูล 175 ประเทศทั่วโลกในปี 2022 ซึ่งเผยแพร่โดย World Population Review สามารถนำมาวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปได้ว่า ปัจจุบันมีประเทศที่ใช้ระบบทหารอาสาสมัคร จำนวน 106 ประเทศ (ร้อยละ 60.57) และประเทศที่ยังคงใช้ระบบการเกณฑ์ทหาร จำนวน 69 ประเทศ (ร้อยละ 39.43)¹⁹ ดังภาพที่ 2 ซึ่งในจำนวน 69 ประเทศนี้ มีหลายประเทศที่อยู่ระหว่างการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบทหารอาสาสมัคร เนื่องจากมีกระแสต่อต้านการเกณฑ์ทหารจากประชาชนมากขึ้นเรื่อย ๆ ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) ของประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่การสิ้นสุดของสงครามเย็นที่ส่งผลต่อแนวคิดการปกครองแบบประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนทั่วโลก ความสนใจในการนำระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครมาใช้แทนการเกณฑ์ได้แผ่ขยายมายังสังคมไทยด้วย และกำลังเป็นกระแสที่เข้มข้นมากขึ้นในปัจจุบัน

ภาพที่ 2 กราฟแสดงสัดส่วนของประเทศที่ใช้ระบบการเกณฑ์ทหารและระบบทหารอาสาสมัครในปี 2022

การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครของไทยและปัญหาที่ผ่านมา

จากการทบทวนกฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผน และนโยบายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสถานการณ์ของปัญหาความมั่นคง และแนวโน้มของการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครทั่วโลก พบว่า ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครของไทยมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างแรงจูงใจในการสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการ โดยการเพิ่มสิทธิประโยชน์ที่หลากหลายครอบคลุมทั้งด้านค่าตอบแทน ด้านโอกาสทางการศึกษา และด้านความก้าวหน้าทาง ตลอดจนการพิจารณาปรับลดจำนวนทหารกองประจำการลงจากเดิม อย่างไรก็ตาม ยังคงมีจำนวนผู้สมัครไม่เพียงพอตามที่ต้องการ ทำให้จำเป็นต้องใช้วิธีการตรวจเลือกโดยการจับสลากเพิ่มเติมมาโดยตลอด

ในปี 2564 กองทัพบกได้ริเริ่มให้มีการเปิดรับสมัครทหารกองเกินเพื่อเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีร้องขอ (กรณีพิเศษ) ผ่านระบบออนไลน์ก่อนวันตรวจเลือก สำหรับผู้ที่ยังไม่ถูกเรียกเกณฑ์หรือถูกเรียกแล้วแต่ไม่ถูกส่งเข้ากองประจำการ ผู้ที่สมัครในโครงการดังกล่าวจะได้รับโควตาในการสอบเข้าโรงเรียนนายสิบทหารบกและคะแนนพิเศษเพิ่มในการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการในกองทัพบกซึ่งเป็นสิทธิและประโยชน์เพิ่มเติม

นอกเหนือจากสิทธิฯ ของทหารกองประจำการตามปกติ นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะมีการพิจารณาปรับเปลี่ยนสิทธิฯ ต่าง ๆ ของผู้สมัครเข้ารับราชการทหารกองประจำการตามความเหมาะสม

ผลการดำเนินการในปี 2564 พบว่า ทหารกองเกินที่สมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการน้อยกว่า 1 ใน 3 ของยอดที่ส่งเข้ากองประจำการทั้งหมด 97,558 นาย ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้สมัครทางระบบออนไลน์ก่อนวันตรวจเลือกในโครงการนำร่องของกองทัพและมารายงานตัวเข้าหน่วย 2,951 นาย (ผ่านการคัดเลือกจำนวน 3,207 นาย แต่ไม่มารายงานตัวจำนวน 256 นาย) เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี ในช่วงระหว่างปี 2560 – 2564 พบว่า ปี 2560 มีสัดส่วนของผู้สมัครจากยอดความต้องการทั้งหมดมากที่สุด ร้อยละ 49.1 และปี 2564 มีสัดส่วนน้อยที่สุด ร้อยละ 30.8 โดยจำนวนผู้สมัครในปี 2564 ลดลงจากปี 2560 กว่า 2 หมื่นนาย ในขณะที่จำนวนความต้องการในปี 2564 ลดลงจากปี 2560 กว่า 5 พันนาย ที่สำคัญ การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการยังพบปัญหาทั้งในขั้นการเตรียมการ ขั้นการดำเนินการ และขั้นหลังการดำเนินการ²⁰ สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาที่พบในขั้นการเตรียมการ ได้แก่ ปัญหาการกำหนดจำนวนและคุณสมบัติของทหารกองประจำการที่ยังไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาไปสู่กองทัพที่มีขนาดเล็กแต่มีประสิทธิภาพ และยังไม่มีความชัดเจนในการกำหนดอัตรากำลังที่เหมาะสมกับขีดความสามารถของกองทัพในปัจจุบันเนื่องจากภารกิจนอกเหนือจากการป้องกันประเทศขยายขอบเขตออกไปมากกว่าในอดีต ปัญหาการต่อต้านของสังคมจากกระแสการลดจำนวนทหารกองประจำการและการยกเลิกการเกณฑ์ในต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาทัศนคติด้านลบของประชาชนจากการข่าวการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อทหารกองประจำการ ในขณะที่การสื่อสารข้อมูลเชิงบวกให้สังคมรับรู้ถึงความสำคัญของทหารกองประจำการที่มีต่อความมั่นคงของชาติและภาพลักษณ์ที่ดีของการรับราชการทหารกองประจำการยังไม่เพียงพอและขาดประสิทธิภาพ ปัญหาข่าวสารการรับสมัครและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่มีการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ปัญหาระบบฐานข้อมูลในการจัดทำบัญชีทหารกองเกินและออกหมายเรียกที่ไม่เชื่อมโยงกับทะเบียนราษฎรทำให้ข้อมูลขาดความถูกต้องและไม่น่าเชื่อถือ รวมทั้งปัญหาการกระทำผิดกฎหมายเพื่อพยายามหลีกเลี่ยงการตรวจเลือก

2. ปัญหาที่พบในขั้นการดำเนินการ ได้แก่ ปัญหาความล่าช้าในการตรวจเลือกทำให้ผู้ที่มาเข้ารับการตรวจเลือกไม่ได้รับความสะดวก รวมทั้งระบบการดำเนินงานภายใต้ทรัพยากรที่จำกัดอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่การปฏิบัติงานผิดพลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตรวจร่างกายและวัดขนาด ก่อให้เกิดการร้องเรียนตามมา นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดที่เข้าข่ายการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปัญหาการใช้อุปกรณ์ในการจับสลากที่ทำให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นในความโปร่งใสของเจ้าหน้าที่ และปัญหาการรับสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการก่อนวันตรวจเลือกที่ผู้สมัครอาจไม่มารายงานตัวโดยไม่มีความผิดเนื่องจากยังไม่ถูกเรียกเกณฑ์หรือถูกเรียกแล้วแต่ไม่ถูกส่งเข้ากองประจำการ

3. ปัญหาที่พบในขั้นหลังการดำเนินการ ได้แก่ พบปัญหาความไม่คุ้มค่าในการปฏิบัติงานของผู้ที่สมัครและขอใช้สิทธิลดระยะเวลารับราชการทหารกองประจำการเหลือ 6 เดือน ตามคุณวุฒิการศึกษา ปัญหาการส่งทหารเข้ากองประจำการไปยังหน่วยที่อยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนาซึ่งส่งผลต่อขวัญกำลังใจของทหารและครอบครัว ปัญหาการได้รับเงินเดือนไม่เต็มจำนวนตามสิทธิเนื่องจากการหักค่าใช้จ่ายและไม่ได้รับการชี้แจงสร้างความเข้าใจ ปัญหาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ภายในหน่วยทหาร คุณภาพอาหารการกิน รวมถึงกฎระเบียบที่เข้มงวดเกินไปทำให้ทหารกองประจำการเกิดความเครียดและไม่พึงพอใจ ปัญหาการมอบหมายงานและการลงโทษที่ไม่เหมาะสมหรือเข้าข่ายการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และปัญหาการส่งเสริมด้านการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพที่ยังไม่ได้รับความสนใจจากทหารกองประจำการเท่าที่ควรและมีการดำเนินการเพียงไม่กี่หน่วยเนื่องจากส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครโดยสมบูรณ์ตามแนวทางการพัฒนาของแผนแม่บทรองรับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงต่อไป

สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในระดับโลก ภูมิภาค และในประเทศ โดยใช้กรอบ DIME ครอบคลุมมิติทางการทูต (Diplomacy: D) ข้อมูล

ข่าวสาร (Information: I) การทหาร (Military: M) และเศรษฐกิจ (Economy: E) พบประเด็นสำคัญ (Key Issues) ที่ส่งผลกระทบต่อด้านบวกและด้านลบต่อการสื่อสารในการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร มีดังนี้

1. ด้านการทูต (Diplomacy: D) ความร่วมมือด้านความมั่นคงในห้วงที่ผ่านมาทำให้การแข่งขันในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศและกลุ่มประเทศขยายขอบเขตมากขึ้นในทุกภูมิภาค ในขณะที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ กลายเป็นกลไกสำคัญต่อการนำพาเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรือง รวมถึงการร่วมมือระหว่างประเทศในมิติอื่น ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นจะเป็นกลไกที่จะลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ บทบาทของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้มีการกระชับความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ ประเทศไทยมีบทบาทมากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์การระหว่างประเทศมากมาย และเป็นพันธมิตรกับประเทศมหาอำนาจที่สำคัญทุกประเทศ ทั้งยังได้กระชับความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านเศรษฐกิจ การค้า การธนาคาร การเมือง และด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังให้ความร่วมมือกับองค์การท้องถิ่นในระดับภูมิภาค อาทิ องค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านถึงแม้จะเป็นไปได้ด้วยดีในระดับรัฐบาล แต่ก็ยังประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ความขัดแย้งด้านเขตแดน ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่อความไม่สงบ เป็นต้น กล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีทั้งโอกาสด้านการทูตจากความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ และอุปสรรคจากปัญหาเดิมที่อาจเป็นชนวนเหตุให้เกิดความขัดแย้งในอนาคตได้ การเตรียมการปฏิบัติการทางทหารในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นหลักประกันความเสี่ยงในด้านความมั่นคง เพื่อให้พร้อมรับสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

2. ด้านข้อมูลข่าวสาร (Information: I) ความเจริญทางเทคโนโลยีในปัจจุบันมีการพัฒนาระบบควบคุมโดยใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มีการเชื่อมต่อระหว่างหน่วยให้ผลิต ให้บริการ และควบคุม ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการถูกโจมตีทางไซเบอร์ ในส่วนของกองทัพเริ่มมีการพัฒนาใช้ระบบการสื่อสาร การควบคุมบังคับบัญชา ระบบฐานข้อมูล แต่การพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะด้านบุคลากร อาจจะ

ไม่ทันต่อการพัฒนาที่เกิดขึ้น ทำให้มีความเสี่ยงจากการโจมตีผ่านระบบเครือข่ายและจากการเจาะเข้าระบบเพื่อขยายผลจากข้อมูลของกองทัพ ข้อมูลความลับทางทหารจึงมีความเสี่ยงที่จะถูกเผยแพร่สร้างความเสียหายกับกองทัพด้วยการใช้งานอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกันได้มากขึ้น จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันเป็นโอกาสที่อำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารเป็นอย่างมาก แต่ก็มีอุปสรรคจากปัญหาภัยคุกคามไซเบอร์หรือการนำเทคโนโลยีไปใช้เผยแพร่ข่าวลวงที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงโดยรวมได้

3. ด้านการทหาร (Military: M) การเผชิญหน้าหรือความขัดแย้งระหว่างรัฐมีแนวโน้มลดระดับลง ทำให้มีการปรับบทบาทกำลังทหารเพื่อการเผชิญต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่มากขึ้น กำลังทหารในหลายประเทศได้รับมอบภารกิจให้จัดกำลังเข้าปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่ใช่ภารกิจการรบ อย่างไรก็ตาม กำลังทหารสามารถปฏิบัติภารกิจเผชิญภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้เพียงบางประเภทเท่านั้น รวมทั้งอาจใช้กำลังทหารในลักษณะการเป็นหน่วยนำเข้าปฏิบัติการ หรือเป็นหน่วยให้การสนับสนุนองค์กรอื่นในห้วงเวลาหนึ่งได้ตามลักษณะของภารกิจเท่านั้น และอาจเป็นความท้าทายต่อความพร้อมของกำลังทหารในการป้องกันประเทศอีกด้วย ในระดับภูมิภาคแม้จะมีความร่วมมือทางทหารมากขึ้น แต่ปัญหาความขัดแย้งจากเส้นเขตแดนที่ยังคงมีอยู่รอบรั้วประเทศไทยยังจำเป็นต้องเตรียมกำลังทหารให้มีความพร้อมอยู่เสมอ ที่ผ่านมา กองทัพได้มีการจัดหายุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อทดแทนของเดิมที่ล้าสมัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนอาวุธประจำกาย และอาวุธประจำหน่วยที่สำคัญ และพัฒนาอุปกรณ์ประจำบุคคลสำหรับใช้ในการปฏิบัติการให้สอดคล้องกับหลักนิยมและภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถยุทโธปกรณ์เพื่อความคล่องแคล่วในการเคลื่อนที่ทั้งทางยุทธวิธีและยุทธศาสตร์ให้สูงขึ้น ตลอดจนการจัดการยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยและมีเทคโนโลยีขั้นสูง

4. ด้านเศรษฐกิจ (Economic: E) นับตั้งแต่ประเทศประสบกับภาวะวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจงบประมาณกระทรวงกลาโหมได้ถูกปรับลดลงมา ส่งผลกระทบต่อพัฒนากองทัพ การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อเสริมสร้างกำลังกองทัพไม่ไปไปตามแผนเสริมสร้างกำลังกองทัพตามที่กำหนดไว้ซึ่งอาจส่งผลให้ศักยภาพของกองทัพ อำนาจกำลังรบเปรียบเทียบ และอำนาจต่อรองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ท่ามกลางสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวทำให้จำเป็นต้องมีการเตรียมกำลังทหารให้พร้อมในการปฏิบัติการกิจอยู่เสมอ ระบบทหารกองประจำการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกำลังทหารทั้งหมดนั้นจะต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ โดยพิจารณากำหนดจำนวนและคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครให้มีความเหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายรองรับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบในอนาคต

การสื่อสารทางยุทธศาสตร์กับการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) หมายถึง ความอยู่รอดปลอดภัยและความเจริญก้าวหน้าของชาติ ตลอดจนความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นคงทนของชาติ พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์ทุกรูปแบบได้ในอนาคต และการที่ชาติจะมีความมั่นคงและปลอดภัยจากอันตรายได้นั้นจะต้องปราศจากภัยคุกคาม (Threats) ทั้งปวง สำหรับความหมายเฉพาะ ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง การดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติ บูรณภาพแห่งดินแดน สวัสดิภาพของประชาชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการยอมรับนับถือจากนานาประเทศ ทั้งนี้ ประเทศชาติจะต้องมีพลังอำนาจแห่งชาติ (National Power) เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะก่อให้เกิดความสามารถในการดำรงรักษาความมั่นคงแห่งชาติเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลประโยชน์ของชาติตามที่ได้กำหนดไว้²¹ พลังอำนาจแห่งชาติมีหลายด้านขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ ปัจจุบัน สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับพลังอำนาจ 4 ด้าน ได้แก่ พลังอำนาจด้านการทูต พลังอำนาจด้านข้อมูลข่าวสาร พลังอำนาจด้านการทหาร และพลังอำนาจด้านเศรษฐกิจ

แนวคิดและความสำคัญของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

ในยุคของข้อมูลข่าวสาร เครื่องมือสำคัญในการต่อสู้ในสงครามที่เรียกกันว่า “สงครามแห่งทัศนคติ” หรือ “War of Perception” ก็คือ การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (Strategic Communication) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงแห่งชาติและการป้องกันประเทศในโลกยุคปัจจุบันที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติและการรับรู้ของสังคม การสื่อสารทาง

ยุทธศาสตร์เป็นการดำเนินงานเชิงบูรณาการเพื่อสร้างความเข้าใจและนำมาซึ่งความเชื่อมั่น ความร่วมมือ ความศรัทธาให้สาธารณชนได้อย่างยั่งยืน ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจ รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของกองทัพในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้ศักยภาพทั้งหมดในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ การใช้อำนาจของข่าวสารในการสื่อสารสาธารณะ เพื่อให้ทุกภาคส่วนและประชาชนได้รับรู้ เข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อกองทัพ

การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ถือเป็นพลังอำนาจด้านการสื่อสารที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าพลังอำนาจด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ เป็นการบูรณาการขีดความสามารถด้านการสื่อสาร 3 ประการเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1) การปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operations: IO) และการปฏิบัติการจิตวิทยา (Psychological Operations: PSYOP) 2) กิจการสาธารณะ (Public Affairs: PA) และ 3) การสนับสนุนด้านการป้องกันประเทศผ่านการทูตสาธารณะ (Public Diplomacy: PD) สำหรับขั้นตอนการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มี 5 ขั้นตอนหลัก²² ได้แก่

1. การวิเคราะห์และประมาณสถานการณ์
2. การกำหนดความมุ่งประสงค์และประเด็นสำคัญ
3. การกำหนดแนวทางและวัตถุประสงค์ในมิติความมั่นคง
4. การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ แผนงาน โครงการกิจกรรม
5. การกำหนดเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม ต่อเป้าหมายต่าง ๆ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ได้แก่ กระบวนการตรวจสอบและป้อนข้อมูลย้อนกลับในแต่ละขั้นตอน การให้ความสำคัญในการวางแผน กำหนดทิศทางและบูรณาการการสื่อสารกับสาธารณะทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างเป็นระบบ

ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เป็นอย่างมาก โดยความพยายามในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ²³ ทั้งยังมีการบรรจุไว้ในตำราประกอบการศึกษาของวิทยาลัยการทัพบกสหรัฐฯ ด้วย สำหรับกองทัพไทย แม้ว่าจะเริ่มเล็งเห็นถึงความสำคัญ

ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ โดยศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำเป็น “คู่มือการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของกองทัพไทย”²⁴ เมื่อปี 2559 แต่ก็ยังไม่มีหรือนำองค์ความรู้และแนวทางไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมและยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

สภาพปัจจุบันของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบทหารกองประจำการ อาสาสมัคร

จากการประเมินสภาพปัจจุบันของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครในภาพรวมของประเทศ โดยใช้หลักการบริหาร 4 M ประกอบด้วย บุคลากร (Man), งบประมาณ (Money), อุปกรณ์/เครื่องมือ (Material) และวิธีการ/การจัดการ (Method/Management) ในการดำเนินการดังกล่าว พบจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ดังต่อไปนี้

1. บุคลากร (Man) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ มีจุดแข็งคือ มีหน่วยงานและบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในสังกัดกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งมีหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่สามารถสนับสนุนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในประเด็นนี้ได้เป็นอย่างดี เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีองค์กรด้านสื่อสารมวลชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย ส่วนจุดอ่อนคือ ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ขาดการกำหนดหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และขาดการบูรณาการหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร นอกจากนี้ ยังไม่มีการสร้างเครือข่าย/ชมรมทหารกองประจำการอาสาสมัครทั้งปัจจุบันและ “ศิษย์เก่า” เพื่อสร้าง “ไอดอล” หรือต้นแบบที่จะเป็นกระบอกเสียงอันทรงพลังให้กับผู้ที่จะเข้าเป็นทหารกองประจำการรุ่นต่อไป

2. งบประมาณ (Money) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการดำเนินการทั้งหมด มีจุดแข็งคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบมีงบประมาณในการดำเนินงานด้านการสื่อสารอย่างเพียงพอเนื่องจากผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญ แต่มีจุดอ่อนคือ ยังขาดการ

วางแผนการใช้งบประมาณสำหรับการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ในลักษณะโครงการทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ทำให้ขาดการประเมินผลของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ และอาจส่งผลให้การใช้งบประมาณไม่คุ้มค่า

3. อุปกรณ์/เครื่องมือ (Material) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีจุดแข็งคือ มีระบบ ช่องทาง และอุปกรณ์ในการสื่อสารที่ทันสมัยหลากหลาย และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบันทึกต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ ส่วนจุดอ่อนคือ ยังไม่สามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้ได้เต็มศักยภาพ และยังขาดสื่ออีกหลายประเภท เช่น ภาพยนตร์ เพลง เกม ฯลฯ

4. วิธีการ/การจัดการ (Method/Management) ซึ่งมีความสำคัญในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ตั้งแต่การวางแผน ดำเนินการ และประเมินผล มีจุดแข็งคือ มีวิธีการในการสื่อสารที่หลากหลาย ส่วนจุดอ่อนคือ ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานในลักษณะการประชาสัมพันธ์ โดยขาดการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ทั้งยังมีการดำเนินงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการหน่วยงานและกิจกรรม ขาดเป้าหมายร่วม จึงยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร นอกจากนี้ การสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมของเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา ก่อนถึงวัยที่จะเข้าสมัครเป็นทหารกองประจำการยังไม่เพียงพอต่อการสร้างการรับรู้ทั้งเรื่องความมั่นคงและกฎระเบียบ/ขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ

บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร

กองทัพบก ในฐานะหน่วยงานที่เป็นกำลังหลักในการปฏิบัติการรักษาด้านความมั่นคง และมีทหารกองประจำการในโครงสร้างกำลังพลมากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ จึงนับได้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครในสังกัดหน่วยของกองทัพบก โดยนำขั้นตอนหลัก 5 ขั้นตอน ของการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มาใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบดังกล่าวทั้งการกำหนดเป้าหมาย (Ends) วิธีการ (Ways) และทรัพยากร (Means) รายละเอียดมีดังนี้

การกำหนดเป้าหมาย (Ends)

ในการกำหนดเป้าหมายของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ กองทัพบกสามารถดำเนินการตามขั้นตอนหลักของการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์และประมาณสถานการณ์ และขั้นตอนที่ 2 กำหนดความมุ่งประสงค์และประเด็นสำคัญ ซึ่งปัจจุบัน กองทัพบกได้กำหนดเป้าหมายระยะยาวว่า “มีทหารกองประจำการอาสาสมัคร ร้อยละ 100 ของทหารกองประจำการทั้งหมด” ตามกรอบเวลาของยุทธศาสตร์กองทัพบก พ.ศ. 2560 – 2579 แต่ยังไม่มีการกำหนดเป้าหมายระยะกลางและระยะสั้นทำให้การติดตามประเมินผลสำเร็จนั้นได้ยาก ซึ่งการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครได้โดยสมบูรณ์นั้นภายในระยะเวลาดังกล่าวจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายเป็นระยะ ๆ โดยอาจใช้ช่วงเวลาเดียวกับการประเมินยุทธศาสตร์ชาติทุก 5 ปี ทั้งนี้ การวิเคราะห์และประมาณสถานการณ์ตามขั้นตอนที่ 1 ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ จะช่วยให้สามารถกำหนดความมุ่งประสงค์และประเด็นสำคัญที่จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ได้

การกำหนดวิธีการ (Ways)

กองทัพบกสามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ตามขั้นตอนที่ 3 กำหนดแนวทางและวัตถุประสงค์ในมิติความมั่นคง และขั้นตอนที่ 4 คือกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมหลัก โดยสามารถใช้ข้อมูลแนวทางด้านการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคมเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการที่มีการเสนอไว้ในรายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21²⁵ ในการกำหนดแนวทางตามขั้นตอนที่ 3 ได้ ซึ่งจะเป็นการนำองค์ความรู้ที่กองทัพได้ผลิตไว้มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม แนวทางด้านสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคมประกอบด้วย 4 แนวทางหลัก ดังนี้

1. การสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการดูแลสุขภาพของทหารกองประจำการให้สังคมเห็นเชิงประจักษ์

2. การสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลสิทธิประโยชน์ กฎระเบียบ และขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน และเพียงพอ โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เข้าถึงง่าย และเข้าใจง่าย

3. การสื่อสารเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามมาตรฐานการศึกษาของไทย มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อน้ำที่ในการเป็นทหารตามรัฐธรรมนูญ

4. การสื่อสารเพื่อสร้างตระหนักของสังคมถึงคุณค่าความสำคัญของทหารกองประจำการที่มีต่อความมั่นคงของชาติ ยกย่องคุณความดีที่ได้รับใช้ชาติด้วยความเสียสละ

ทั้งนี้ ในการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ตามหลักการบริหาร 4 M ข้างต้นมาพิจารณาใช้ส่งเสริมจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ดังนี้

1. บุคลากร (Man) ใช้หน่วยงานและบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ทั้งในสังกัดกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่สามารถสนับสนุนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยจัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ และกำหนดหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ส่งเสริมการบูรณาการหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการกองประจำการอาสาสมัคร นอกจากนี้ ควรจัดตั้งเครือข่าย/ชมรมทหารกองประจำการอาสาสมัครทั้งอดีตและปัจจุบันเพื่อสร้าง “ไอดอล” ให้กับผู้ที่จะเป็นทหารกองประจำการรุ่นต่อไป

2. งบประมาณ (Money) วางแผนการใช้งบประมาณสำหรับการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ในลักษณะโครงการทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว บูรณาการการใช้งบประมาณในการจัดทำสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาต่างคนต่างทำ และประเมินผลสำเร็จและความคุ้มค่าของงบประมาณที่ลงทุนไป เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับในขั้นตอนการวางแผน

3. อุปกรณ์/เครื่องมือ (Material) ใช้ช่องทางต่าง ๆ ในการสื่อสารอย่างรอบด้าน หลากหลาย และเต็มศักยภาพ ครอบคลุมสื่อที่ยังขาดอีกหลายประเภท เช่น ภาพยนตร์

เพลง เกม ฯลฯ รวมทั้งผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบรวมการและมีการตรวจสอบความถูกต้องก่อนเผยแพร่ ที่สำคัญ ข้อมูลต่าง ๆ ที่สื่อสารประชาสัมพันธ์หรือโต้ตอบจำเป็นต้องมีความถูกต้อง โปร่งใส เป็นจริง และตรวจสอบได้ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในยุคปัจจุบันมีความก้าวหน้าทำให้การสืบหาข้อมูลความจริงสามารถทำได้โดยไมยาก

4. วิธีการ/การจัดการ (Method/Management) มีการวางแผนในระดับยุทธศาสตร์และบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วม และมุ่งเป้าหมายในการเตรียมความพร้อมของเยาวชนก่อนถึงวัยที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ

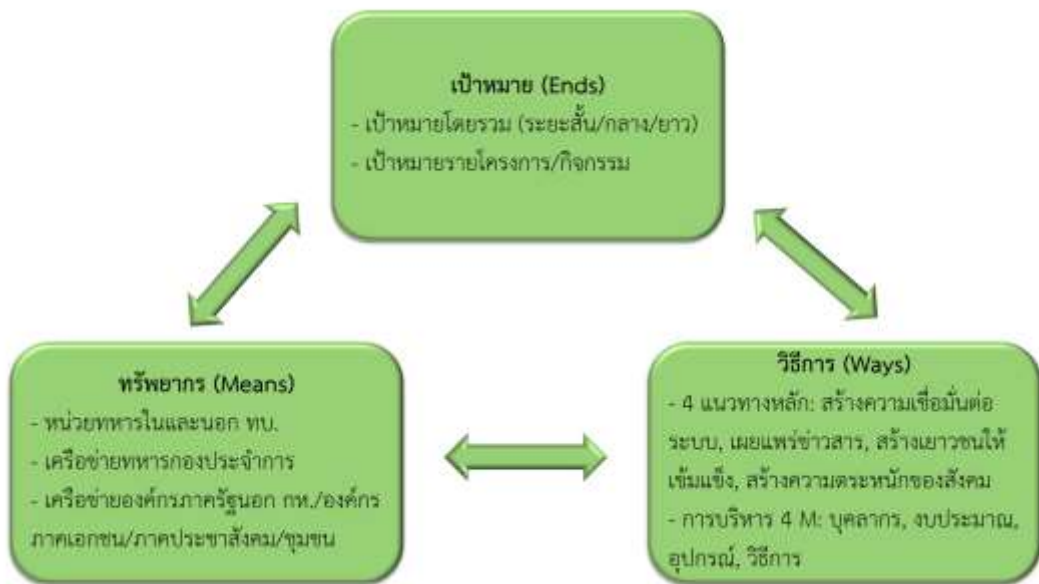
การกำหนดทรัพยากร/เครื่องมือ (Means)

ในการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครตามขั้นตอนที่ 4 คือ กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมหลัก กองทัพบกสามารถพิจารณาใช้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ของกองทัพบก หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักด้านการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ หรือตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงานเฉพาะตามความเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ได้อย่างเต็มรูปแบบ

สำหรับการกำหนดเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ตามขั้นตอนที่ 5 ประกอบด้วย องค์คัพพพิที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครอันได้แก่

1. หน่วยขึ้นตรงต่อกองทัพบก ได้แก่ กรมกำลังพลทหารบก, หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน, กองทัพอากาศที่ 1 - 4, หน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์ของกองทัพบก (ศูนย์ประชาสัมพันธ์กองทัพบก, ทีมโฆษกกองทัพบก, คณะบรรณาธิการข่าวกองทัพบก, ศูนย์ประสานงานสารนิเทศ, ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก, สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5, สถานีวิทยุกระจายเสียงของกองทัพบก 127 สถานีทั่วประเทศ) รวมทั้งกรมข่าวทหารบก, กรมยุทธศึกษาทหารบก และศูนย์ไซเบอร์กองทัพบก

2. เครือข่าย/ชมรมทหารกองประจำการทั้งอดีตและปัจจุบัน ซึ่งอาจแบ่งเป็นกองทัพภาค หรือมณฑลทหารบกตามความเหมาะสม
3. เครือข่ายหน่วยทหาร ได้แก่ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ
4. เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สภาความมั่นคงแห่งชาติ, กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงแรงงาน, กรมประชาสัมพันธ์, กระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงการต่างประเทศ, กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กระทรวงวัฒนธรรม, กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, กระทรวงสาธารณสุข, คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
5. เครือข่ายองค์กรเอกชนและภาคประชาสังคม ได้แก่ สื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ) องค์กรภาคธุรกิจ และเครือข่ายสิทธิมนุษยชน

ภาพที่ 3 สรุปแนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบกเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา
ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร

บทที่ 3

บทอภิปรายผล

ในบทที่ 3 เป็นการอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลการพัฒนา ระบบทหารอาสาสมัครในต่างประเทศ ข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการอภิปรายผล รายละเอียดดังนี้

การพัฒนาระบบทหารอาสาสมัครในต่างประเทศ

จากการทบทวนข้อมูลของต่างประเทศในรายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21²⁶ ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาไปสู่ระบบทหารอาสาสมัครในประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมนี อินโดนีเซีย และไต้หวัน พบว่า การมีภัยคุกคามทางทหารที่ลดลง การได้รับความช่วยเหลือจากประเทศพันธมิตร ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ไม่จำเป็นต้องมีทหารจำนวนมากในยามปกติ การมีงบประมาณด้านกลาโหมน้อย การสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองและความต้องการของสังคม ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้สามารถเปลี่ยนจากระบบเกณฑ์ไปสู่ระบบสมัครใจได้สำเร็จ นอกจากนี้ ประเทศที่ใช้ระบบอาสาสมัครทั้ง 4 ประเทศ มีการลดจำนวนทหารกองประจำการลงเพื่อให้มีจำนวนผู้สมัครเพียงพอ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีการทบทวนความเหมาะสมในเรื่องจำนวนของทหารกองประจำการและบทบาทของกองทัพทั้งการป้องกันประเทศและการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง ในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในสังคมอย่างรอบด้าน โดยพิจารณาถึงฉันทกัตศน์ของภัยคุกคามจากการสู้รบแบบดั้งเดิมคือการสู้รบระหว่างรัฐต่อรัฐที่ได้เปลี่ยนไปเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่

การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครในต่างประเทศใช้เวลาหลายปี มีการดำเนินการระยะยาวโดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมีการใช้งบประมาณจำนวนมาก ทั้งด้านการเพิ่มสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการ การปรับปรุงสถานที่และความเป็นอยู่ของทหารกองประจำการ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ สร้างความตระหนัก ในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งกองทัพสหรัฐฯ ดำเนินการสื่อสารใน

ทุกระดับและทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ ทั้งยังให้ความสำคัญในการเดินสายสร้างความตระหนักในกลุ่มเยาวชนระดับประถม-มัธยมศึกษาด้วย ประเทศไทยจึงควรนำแนวคิดเรื่องการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกระดับและทุกภาคส่วน ที่สำคัญ ควรเริ่มจากโครงการนำร่องเพื่อทดลองปฏิบัติในบางพื้นที่ก่อนหากสำเร็จจึงค่อยนำไปขยายผลในวงกว้าง ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนคือรัฐบาลของประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกซัน ที่มอบหมายให้กองทัพบกสหรัฐอเมริกาศึกษาแนวทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบทหารอาสาสมัครและจัดทำโครงการทดลองในค่ายทหารนำร่อง ทำให้สามารถประหยัดงบประมาณและสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วเมื่อเริ่มใช้ระบบดังกล่าวจริง

จากกรณีทั้งหลายประเทศยกเลิกกฎหมายการเกณฑ์ทหารแล้วต้องเผชิญกับภัยคุกคามใหม่ที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ทำให้ต้องกลับมาใช้กฎหมายเกณฑ์ทหารอีก หรือกรณีประเทศที่เปลี่ยนไปใช้ระบบทหารอาสาสมัครแต่ยังไม่ได้ยกเลิกกฎหมายเกณฑ์ทหารเพื่อคงกฎหมายไว้ใช้สำหรับกรณีฉุกเฉิน ทำให้ประเทศไทยควรพิจารณาจากกรณีศึกษาเหล่านี้ และไม่ควรยกเลิกกฎหมายการเกณฑ์ทหารแม้ว่าจะไม่มีการเกณฑ์เนื่องจากมีผู้สมัครเพียงพอแล้วก็ตาม

นอกจากนี้ กรณีศึกษาระบบทหารอาสาสมัครของประเทศได้ค้นพบว่า มีจุดอ่อนเนื่องจากยังคงมีการเกณฑ์เพื่อฝึกทหารเป็นเวลา 4 เดือน แต่ไม่ได้บรรจุเข้ารับราชการทหารกองประจำการจึงไม่ได้ฝึกเพื่อการนำมาใช้งาน เป็นการดำเนินการที่ไม่คุ้มค่า ประเทศไทยไม่ควรนำระบบเกณฑ์เพื่อการฝึกระยะสั้นมาใช้

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านความมั่นคง

ในบทความวิชาการ เรื่อง “การพัฒนาความเข้าใจ ในการแก้ไขปัญหา จังหวัดชายแดนภาคใต้”²⁷ ผู้เขียนได้นำแนวคิดเรื่องการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งให้ความสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้เขียนกำหนดเป็นโมเดล “การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความเข้าใจเพื่อแก้ไขปัญหา จขต.” โมเดลดังกล่าวประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งขั้นตอนหลักของการวางแผนการสื่อสารทาง

ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และประมาณสถานการณ์ 2) การกำหนดความมุ่งประสงค์และประเด็นสำคัญ 3) การกำหนดแนวทางและวัตถุประสงค์ในมิติความมั่นคง 4) การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ แผนงาน โครงการกิจกรรม และ 5) การกำหนดเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่อเป้าหมายต่าง ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ได้เสนอให้มีการนำขั้นตอนหลักของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอนมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบกเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการกองประจำการอาสาสมัคร

บทความที่น่าสนใจอีกฉบับหนึ่งมีชื่อเรื่องว่า “การปฏิบัติการด้านการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือ”²⁸ จากการศึกษาเอกสารราชการของกองทัพเรือที่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้เขียนได้วิเคราะห์และสรุปไว้ชัดเจนว่า กองทัพเรือมีการดำเนินกิจกรรมด้านการสื่อสาร แต่ไม่มีการกำหนดการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ไม่มีการกำหนดเป้าหมายในภาพรวมของกองทัพเรือ มีเพียงกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งยังอาจสรุปได้ว่า การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของกองทัพเรือ นั้น อาจจะไม่ได้อ้างอิงตามทฤษฎีและแนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ที่เป็นสากล ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้การสื่อสารของกองทัพเรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจากประชาชนส่วนใหญ่ ดังเช่นกรณีของการจัดหาเรือดำน้ำ ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นที่น่าสนใจว่า การพัฒนาหลักนิยมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจการดำเนินงานของกองทัพเรือได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการของกองทัพเรือในภาพรวมต่อไป ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักนิยมของกองทัพบกในประเด็นการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ด้วยเช่นกัน

ทั้ง 2 บทความที่นำมาอภิปรายผลในที่นี้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาในระดับยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

บทที่ 4

บทสรุป

การวิจัยเชิงยุทธศาสตร์เรื่อง บทบาทของกองทัพบกในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร 2) เพื่ออธิบายสภาพปัญหาด้านการสื่อสารและผลกระทบต่อพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร รวมทั้งกฎหมาย/ยุทธศาสตร์และแผน/นโยบาย/ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง และ 3) เพื่อสังเคราะห์บทบาทของกองทัพบกในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถของชาติและการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร ในห้วงระหว่างเดือนธันวาคม 2564 – เดือนพฤษภาคม 2565 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและปัญหาที่ผ่านมาเกิดขึ้นภายใต้บริบทของกฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผน และนโยบายที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ของปัญหาความมั่นคง และแนวโน้มของการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครทั่วโลก ซึ่งส่งผลต่อการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและบทบาทของกองทัพบกในกระบวนการดังกล่าว นอกจากนี้สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ด้านการทูต ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการทหาร และด้านเศรษฐกิจ ยังส่งผลต่อการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครด้วย ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครพบว่า การบริหารจัดการมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนในด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์/เครื่องมือ และวิธีการ/การจัดการ

กองทัพบก ในฐานะหน่วยงานที่เป็นกำลังหลักในการปฏิบัติการรักษาด้านความมั่นคง และมีทหารกองประจำการในโครงสร้างกำลังพลมากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งยังได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม จึงนับได้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครในสังกัดหน่วยของกองทัพบก ทั้งนี้ กองทัพบกสามารถนำขั้นตอนหลัก 5 ขั้นตอน ของการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย (Ends) ใช้การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ตามขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์และประมาณสถานการณ์ และขั้นตอนที่ 2 กำหนดความมุ่งประสงค์และประเด็นสำคัญ โดยเพิ่มเป้าหมายระยะกลางและระยะสั้นเพื่อติดตามประเมินผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่เป้าหมายระยะยาวที่กองทัพบกกำหนดไว้ในการบรรลุ “การมีทหารกองประจำการอาสาสมัครร้อยละ 100 ของทหารกองประจำการทั้งหมด”

2. การกำหนดแนวทางการปฏิบัติ (Ways) ใช้การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ตามขั้นตอนที่ 3 กำหนดแนวทางและวัตถุประสงค์ในมิติความมั่นคง และขั้นตอนที่ 4 กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมหลัก โดยใช้แนวทางด้านการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคม ประกอบด้วย การสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการดูแลสุขภาพจิตของทหารกองประจำการให้สังคมเห็นเชิงประจักษ์, การสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลสิทธิประโยชน์กฎระเบียบ และขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน และเพียงพอ โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เข้าถึงง่าย และเข้าใจง่าย, การสื่อสารเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามมาตรฐานการศึกษาของไทย มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเป็นทหารตามรัฐธรรมนูญ และการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักของสังคมถึงคุณค่าความสำคัญของทหารกองประจำการที่มีต่อความมั่นคงของชาติ ยกย่องคุณความดีที่ได้รับใช้ชาติด้วยความเสียสละ ทั้งนี้ ในการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ตามหลักการบริหาร 4 M มาพิจารณาใช้ส่งเสริมจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทั้งด้าน บุคลากร (Man),

งบประมาณ (Money), อุปกรณ์/เครื่องมือ (Material) และวิธีการ/การจัดการ (Method/Management) สำหรับการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมหลักสามารถพิจารณาใช้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ของ กองทัพบก หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักด้านการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ หรือตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงานเฉพาะตามความเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ได้อย่างเต็มรูปแบบ

3. การกำหนดเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ตามขั้นตอนที่ 5 ประกอบด้วย องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร อันได้แก่ หน่วยขึ้นตรงต่อกองทัพบก, เครือข่าย/ชมรมทหารกองประจำการทั้งอดีตและปัจจุบัน, เครือข่ายหน่วยทหาร, เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ และเครือข่ายองค์กรเอกชนและภาคประชาสังคม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครโดยแนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนกระบวนการดังกล่าว ให้มีความเหมาะสมกับบริบทความมั่นคงและสังคมในปัจจุบัน โดยกองทัพบกเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครของกองทัพบก อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมของประเทศควรกำหนดให้มีเจ้าภาพหลักเพื่อให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 กองทัพบก ควรกำหนดหน่วยงานหรือตั้งคณะทำงานเฉพาะสำหรับการดำเนินงานตามแนวทางของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครของกองทัพบก โดยรับผิดชอบวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ในระยะยาวควรมีหน่วยงานรับผิดชอบการรับสมัครแบบครบวงจรเป็นการเฉพาะ

1.3 ในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบทหารกองประจำการ อาสาสมัครของกองทัพบกนั้น บางส่วนกองทัพบกสามารถดำเนินการได้เอง และบางส่วน ต้องประสานความร่วมมือและบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ ทั้งฝ่ายทหาร ฝ่ายปกครอง ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายสื่อสารมวลชน ฝ่ายท้องถิ่น/ชุมชน จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายในเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

1.4 ด้านเนื้อหาและเทคนิคในการสื่อสารมีส่วนสำคัญในการเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ควรใช้เทคนิคที่หลากหลาย ทันสมัย มีประสิทธิภาพ สามารถดึงดูดสายตาของกลุ่มเป้าหมาย และมีเนื้อหาที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ โดยการผลิตสื่อต่าง ๆ ควร ดำเนินการแบบบูรณาการ และมีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมก่อนเผยแพร่ด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดด้านการตลาดเพื่อสังคม กลยุทธ์การตลาดที่สำคัญ ๆ เพื่อนำข้อมูล มาใช้ประโยชน์ด้านการผลิตสื่อต่าง ๆ

2.2 การศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเมื่อมีการวางแผนและดำเนินการในการ สื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครแล้ว ควรมุ่งเน้นการวิจัยประเมินผลเพื่อติดตามความก้าวหน้าและความสำเร็จของการ ดำเนินงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ¹ Hall CJ. The worldwide decline in conscription: a victory for economics? [Internet]. 2011 [cited 2021 November 12]. Available from: <https://www.econlib.org/library/Columns/y2011/Hallconscription.html>
- ² Kwok DJ. Why conscription, Singapore? The social and geostrategic considerations [Internet]. 2014 [cited 2021 December 1]. Available from: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a607766.pdf>
- ³ Hall CJ. The worldwide decline in conscription: a victory for economics? [Internet]. 2011 [cited 2021 November 12]. Available from: <https://www.econlib.org/library/Columns/y2011/Hallconscription.html>
- ⁴ World Population Review. (2021). Countries with mandatory military service 2021 [Internet]. 2011 [cited 2021 November 12]. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-with-mandatory-military-service>
- ⁵ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 71 ตอนที่ 13 หน้า 195; 2497.
- ⁶ ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง และคณะ. รายงานการวิจัย แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันการวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง; 2564.
- ⁷ การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580), ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 51 ก; 2562.
- ⁸ ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง และคณะ. รายงานการวิจัย แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันการวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง; 2564.
- ⁹ Desilver D. Fewer than a third of countries currently have a military draft; most exclude women [Internet]. 2011 [cited 2021 November 12]. Available

from: <https://www.pewresearch.org/facttank/2019/04/23/fewer-than-a-third-of-countries-currently-have-a-military-draft-most-exclude-women/>

- ¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก; 2560.
- ¹¹ พระราชบัญญัติการจัตระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 26 ก หน้า 35; 2551.
- ¹² พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 71 ตอนที่ 13 หน้า 195; 2497.
- ¹³ กฎกระทรวง ฉบับที่ 35 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 90 ตอนที่ 30 ฉบับพิเศษ หน้า 1; 2516.
- ¹⁴ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580), ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก; 2561.
- ¹⁵ การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580), ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 51 ก; 2562.
- ¹⁶ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายระดับชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562 – 2565); 2562.
- ¹⁷ กองทัพบก. ร่างยุทธศาสตร์กองทัพบก พ.ศ. 2560 – 2579; 2560.
- ¹⁸ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์ทหารในระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579). กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ; 2560
- ¹⁹ World Population Review. (2022). Countries with mandatory military service 2022 [Internet]. 2011 [cited 2021 November 12]. Retrieved from: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-with-mandatory-military-service>

- ²⁰ ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง และคณะ. รายงานการวิจัย แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันการวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง; 2564.
- ²¹ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. ความมั่นคงแห่งชาติ : การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ; 2553.
- ²² วิชัย ชูเชิด, พลตรี. แนวความคิดการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อการป้องกันประเทศและความมั่นคงแห่งชาติ [บทความวิชาการ หลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร]. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร; 2560.
- ²³ Guerrero- Castro, C. E. Strategic communication for security & national defense: proposal for an interdisciplinary approach”. The Quarterly Journal. 12.2; 2013.
- ²⁴ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. คู่มือการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของกองทัพอากาศไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ; 2559.
- ²⁵ ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง และคณะ. รายงานการวิจัย แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันการวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง; 2564.
- ²⁶ เรื่องเดียวกัน.
- ²⁷ วิชัย ชูเชิด, พลตรี. การพัฒนาความเข้าใจ ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ [บทความวิชาการส่วนบุคคล]. ม.ป.ท.-; 2560.
- ²⁸ วุฒิชัย อินทร์มา. การปฏิบัติการด้านการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของกองทัพอากาศ [บทความวิชาการ หลักสูตรวิทยาลัยการทัพอากาศ]. นครปฐม: วิทยาลัยการทัพอากาศ; 2560.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ พันเอกหญิง ธนิตา วงษ์จินดา

วัน เดือน ปีเกิด 4 เมษายน 2515

ประวัติสำเร็จการศึกษา

- พ.ศ. 2537 พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก
- พ.ศ. 2549 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา สังคมศาสตร์สุขภาพ (นานาชาติ)
มหาวิทยาลัยมหิดล
- พ.ศ. 2560 สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา สาธารณสุข (นานาชาติ)
วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2537 - 2542 พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลค่ายจักรพงษ์
- พ.ศ. 2542 - 2547 พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลค่ายพ่อขุนผาเมือง
- พ.ศ. 2549 - 2551 นายทหารส่งกำลังสายแพทย์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์
การแพทย์ทหาร
- พ.ศ. 2551 - 2553 ประจำแผนก กองวิเคราะห์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์
การแพทย์ทหาร
- พ.ศ. 2559 - 2560 หัวหน้าแผนก กองวิเคราะห์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์
การแพทย์ทหาร
- พ.ศ. 2560 - 2562 ประจำกองส่งเสริมสุขภาพและเวชกรรมป้องกัน
กรมแพทย์ทหารบก
- พ.ศ. 2562 - 2563 อาจารย์ วิทยาลัยการทัพบก

ตำแหน่งปัจจุบัน

- พ.ศ. 2563 - 2565 อาจารย์หัวหน้ากอง วิทยาลัยการทัพบก